

Aizsargcimdu izvēles un lietošanas vadlīnijas

Rīga 2013

IAL UN TO LOMA PREVENTĪVAJĀ DARBĪBA: KAS MAN JĀZINA? KAS IR IAL?

Individuālie aizsardzības līdzekļi (IAL) ir ierīces, izstrādājumi, iekārtas un sistēmas, kuras nodarbinātais valkā vai citādi lieto darbā, lai aizsargātu savu drošību un veselību no viena vai vairāku darba vides riska faktoru iedarbības.

KAS JĀIEVĒRO ATTIECĪBĀ UZ IAL?

Latvijas tirgū piedāvājumiem IAL jāatbilst Ministra kabineta 2003.gada 11.februāra noteikumu Nr.74 "Prasības individuālajiem aizsardzības līdzekļiem, to atbilstības novērtēšanas kārtība un tirgus uzraudzība" prasībām, kas izstrādāti saskaņā ar ES direktīvām 89/686/EEC, 93/68/EEC, 93/95/EEC un 96/58/EC. Par minēto noteikumu ievērošanu atbild IAL ražotājs vai importētājs/piegādātājs.

Visiem tirgū piedāvājumiem IAL ir jābūt **CE marķējumam**. CE marķējums apliecina produkta atbilstību ES direktīvu un harmonizēto standartu prasībām. Liela daļa no šiem standartiem ir adaptēti arī kā Latvijas standarti. Marķējumam ir jābūt labi saskatāmam un salasāmam. Ja IAL ir par mazu, lai uz tā izvietotu nepieciešamo informāciju, tad CE marķējumu, piktogrammas/ideogrammas, skaidrojumus izvieto uz IAL iepakojuma un lietošanas instrukcijā.

IAL ir jābūt nodrošinātiem ar **lietošanas instrukciju valsts valodā**. Lietošanas instrukcijā jāiekļauj informācija par IAL lietošanas mērķi, glabāšanu, izmantošanu, tīrīšanu, apkopi, piemērotajiem papildpiederumiem/rezerves daļām, aizsardzības spēju, ar lietošanu saistītiem ierobežojumiem, derīguma termiņu; transportēšanai nepieciešamo iepakojumu, pazīšanas zīmēm, apzīmējumiem u.t.t. Ieteicams lietot Eiropas valstu piktogrammas/ideogrammas.

Atbilstoši normatīvo aktu prasībām uz atsevišķiem IAL jānorāda izgatavošanas datums, nolietojamība un derīguma termiņu, sērijas numuru, aizsardzības pakāpi, ķīmisko vielu nosaukumus vai kodus u.c. būtisku informāciju.

Ražotājam vai importētājam ir jānodrošina sekojoša IAL dokumentācija:

- tehniskā dokumentācija, kurā ir IAL vispārīgs apraksts un darbību apraksts, (visām IAL kategorijām);
- atbilstības deklarācija (visām IAL kategorijām);
- tipa pārbaudes sertifikāts (II un III kategorijas IAL);
- kvalitātes sistēmas sertifikāts (III kategorijas IAL);
- IAL lietošanas instrukcijas un pazīšanas zīmes un apzīmējumi (II un III kategorijas IAL).

Ar šiem dokumentiem ražotājs, piegādātājs vai importētājs nodrošina lietotājus un tirgus uzraudzības iestādi pēc tās pieprasījuma.

Lietojot darbā individuālos aizsardzības līdzekļus jāievēro prasības, kas ir noteiktas Ministru kabineta 2002.gada 23.augusta noteikumos Nr.372 "Darba aizsardzības prasības, lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus" (turpmāk — Noteikumi).

Darba devējs ir atbildīgs par to, lai viņš iegādātos tikai tādus IAL, kas atbilst Ministra kabineta noteikumu Nr.74 "Prasības individuālajiem aizsardzības līdzekļiem, to atbilstības novērtēšanas kārtība un tirgus uzraudzība" prasībām.

KAD JĀLIETO IAL?

Lai izvairītos no darba vides riska un tā iespējamā kaitējuma veselībai, par prioritāriem tiek uzskatīti organizatoriska un tehniska rakstura pasākumi, jeb tā saucamie kolektīvie aizsardzības pasākumi, kas domāti, lai novērstu risku tā avotā vai, lai aizsargātu nodarbinātos visus uzreiz, nevis katru individuāli. Ja izrādās, ka šie pasākumi nav pietiekami, lai garantētu atbilstošu drošības pakāpi, tiek izmantoti individuālie aizsardzības līdzekļi pastāvošā riska novēršanai vai

samazināšanai. IAL var lietot arī kā pagaidu aizsardzības līdzekli nodarbināto drošības garantēšanai, kamēr nevar realizēt kādu kolektīvās aizsardzības pasākumu.

ČETRAS GALVENĀS METODEDES, LAI NOVĒRSTU VAI SAMAZINĀTU DARBA VIDES RISKU

Lai nodrošinātu nodarbināto drošību un veselības aizsardzību darbā, aizsargāties pret darba vides risku (apzīmēts ar sarkanu trijstūri kā brīdinājuma zīme) var:

1. NOVĒRŠOT RISKU
2. IEROBEŽOJOT RISKU
3. IZVĒLOTIES KO DROŠĀKU (BEZ RISKĀ)
4. AIZSARGĀJOT SEVI

1. NOVĒRSIET RISKU! 2. IEROBEŽOJIET RISKU! 3. IZVĒLIETIES KO DROŠĀKU! 4. AIZSARGĀJIET SEVI!

KĀDUS IAL UN KADĀ VEIDĀ LIETOT?

IAL lietošana vai vairāku dažādu IAL izmantošana ar mērķi, novērst vienu vai vairākus riska faktorus, var būt saistīta ar dažādām **neērtībām**. Tādējādi, izvēloties atbilstošos IAL, jāņem vērā ne tikai to drošības pakāpe, bet arī **ērtums**.

To izvēlei jābalstās uz **visu to riska faktoru izpēti un izvērtēšanu**, kas sastopami darba vietā. Proti, jāņem vērā darba vides riska faktori, to cik bieži un ilgi nodarbinātais tiek tiem pakļauts, darba vides riska realizēšanās varbūtība un seku nopietnība, darba vietā un tās apkārtnē esošie apstākļi, iespējamā kaitējuma veids, ergonomikas prasības un nodarbinātā auguma īpatnības. Lietojamajiem individuālajiem aizsardzības līdzekļiem ir jābūt **nevainojamā stāvoklī** un tiem jānodrošina pilnīga nodarbināto drošība un veselības aizsardzība. IAL drīkst lietot tikai tam mērķim, kam tie ir domāti, ievērojot ražotāja dotās lietošanas instrukcijas.

AIZSARGCIMDI: DEFINĪCIJAS UN IEDALĪJUMS

Aizsargcimdi ir individuālais aizsardzības līdzeklis (IAL), kas aizsargā roku vai tās daļu pret dažādiem riska faktoriem. Dažos gadījumos tie var nosegt arī apakšdelmu un augšdelmu.

Aizsargcimdi var tikt lietoti aizsardzībai pret šādiem darba vides riskiem:

- mehāniska veida risks
- termiskais risks
- ķīmiskais un bioloģiskais risks
- elektriskais risks
- vibrācijas
- jonizējošs starojums u.c.

Šajās vadlīnijās tiks aplūkoti tikai tie aizsargcimdi, kas domāti aizsardzībai pret pirmo trīs veidu riska faktoriem, jo tieši tie sastopami visbiežāk.

Atkarībā no dažādiem riskiem, eksistē arī dažādi aizsargcimdu **veidi**, kas domāti aizsardzībai pret kādu konkrētu risku vai pret vairākiem riska faktoriem vienlaicīgi.

Savukārt katra aizsargcimdņu veida **kategorija** tiek noteikta, balstoties uz tā dēvēto "**efektivitātes līmeni**". Šie efektivitātes līmeņi vai pakāpes tiek izteiktas numuru veidā, kas norāda efektivitātes kategoriju. Pamatojoties uz tām, tiek klasificēti pārbaužu rezultāti, kuras tiek veiktas cimdņu atbilstības izvērtēšanai un ir ietvertas tehniskajās normās. Turpinājumā doti dažādu aizsargcimdņu veidu dažādās efektivitātes pakāpes.

Cimdi, kas domāti aizsardzībai pret mehāniska veida risku

Tiek izdalītas četras pakāpes (1. nozīmē viszemāko aizsardzības pakāpi, un 4. — visaugstāko) attiecībā uz katru no parametriem, kas tiek uzskaitīti zemāk:

- pretestība apdegumiem
- pretestība pret sagriešanos ar asiem griezējinstrumentiem (šajos gadījumos ir
- piecas pakāpes)
- 9 pretestība pret plīsumiem
- pretestība perforācijai

Cimdi, kas domāti aizsardzībai pret termisko risku (karstumu un/vai uguni)

Tiek izdalītas četras pakāpes (1. nozīmē viszemāko aizsardzības pakāpi, un 4. — visaugstāko) attiecībā uz katru no parametriem, kas tiek uzskaitīti zemāk:

- uzturēšanās uguns (liesmas) tuvumā
- pretestība pret karstumu, kas rodas saskares rezultātā
- pretestība pret konvekcijas karstumu
- pretestība pret karstumu, kas rodas radiācijas rezultātā
- pretestība pret mazām metāla daļiņām, kas rodas metāla liešanas laikā
- pretestība pret ievērojamu lieta metāla masu

Cimdi, kas aizsargā pret ķīmiskām vielām un ķīmiskiem produktiem

Katram materiāla pārim, kas sastāv no cimdņa/ķīmiskās vielas, tiek noteikta skala ar sešiem aizsardzības rādītājiem jeb līmeņiem (1. nozīmē viszemāko aizsardzības pakāpi, un 4. — visaugstāko).

Šie "aizsardzības rādītāji" tiek noteikti, balstoties uz pārbaudes parametru, kas tiek dēvēts par "ieklūšanas laiku" (BT. *Breakthrough Time*) un norāda, cik ilgā laikā ķīmiskā viela iekļūst cimdņā.

AIZSARGCIMDŅI: CE MARĶĒJUMS

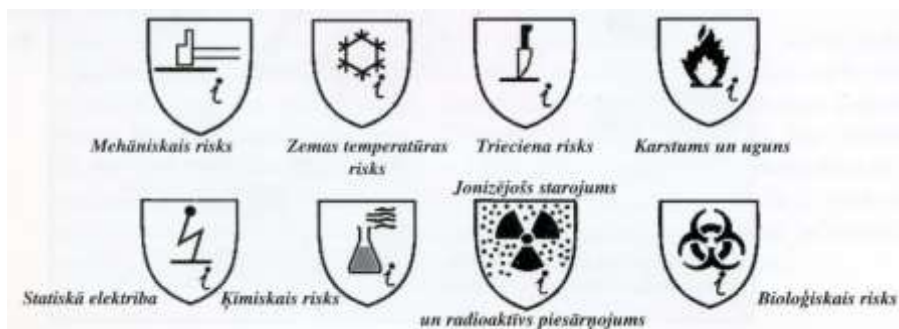
Visiem tirgū piedāvājumiem aizsargcimdņiem ir jābūt **CE marķējumam**. CE marķējums apliecina aizsargcimdņu atbilstību ES direktīvu un harmonizēto standartu prasībām. Marķējumam ir jābūt labi saskatāmam un salasāmam.

Bez obligātā CE marķējuma, aizsargcimdņam vajadzētu būt norādītiem šādiem elementiem:

- ražotāja vai tā pārstāvja vārdam (nosaukumam), reģistrācijas numuram vai citai identifikācijas zīmei;
- cimdņa nosaukumam (tirdzniecības markai vai kodam, kas ļauj lietotājam atpazīt konkrētā ražotāja vai tā pārstāvja produkciju);
- izmēram;
- derīguma termiņam, ja cimdņa nolietošanās lielā mērā var ietekmēt aizsardzības efektivitāti.

Iepriekšminētajiem elementiem jābūt norādītiem arī uz cimdņu iesaiņojuma. Ja cimdņš atbilst vismaz 1. efektivitātes kategorijai, uz tā iesaiņojuma jābūt piktogrammai, kas norāda riska veidu, kura novēršanai cimdņš ir domāts.

Zemāk redzamajos zīmējumos parādītas dažādas piktogrammas, kas atbilst dažādiem riska veidiem. Gadījumā ar termisko un mehānisko risku, numuri, kas vienmēr vienā un tai pat secībā iekļauti piktogrammās, norāda pārbaudes rezultātā iegūtās efektivitātes pakāpes. Tiek ietverti arī izskaidrojoši piemēri.

	1 3 2 1 1 0		Balstoties uz standartu EN 407	
	—	Ivērojama lieta metāla masa:	Efektivitātes pakāpe	0
	—	Mazas lieta metāla daļiņas:	Efektivitātes pakāpe	1
	—	Izstarotais karstums:	Efektivitātes pakāpe	1
	—	Konvekcijas karstums:	Efektivitātes pakāpe	2
	—	Karstums saskares rezultātā:	Efektivitātes pakāpe	3
—	Uzliesmošanas spēja:	Efektivitātes pakāpe	1	
	3 5 1 2		Balstoties uz standartu EN 388	
	—	Pretestība perforācijai:	Efektivitātes pakāpe	2
	—	Pretestība plīsumiem:	Efektivitātes pakāpe	1
	—	Pretestība griezumiem:	Efektivitātes pakāpe	5
—	Pretestība pret aizdegšanos:	Efektivitātes pakāpe	3	

AIZSARGCIMDI: PRET KO TIEM JĀAIZSARGĀ?

Darba vietā nodarbinātā rokas un līdz ar to arī viss viņa ķermenis var būt pakļauts dažāda veida riskiem, kuri pēc to iedarbības var tikt iedalīti trīs grupās:

- roku savainojumi, kas radušies ārējas iedarbības rezultātā;
- risks nodarbinātajiem, kas saistīts ar iedarbību uz viņu rokām;
- risks nodarbināto veselībai vai neērtības, kas saistītas ar aizsargcimdu valkāšanu.

AIZSARGCIMDI: KAS MAN JĀNĒM VĒRĀ?

Lai nodrošinātu efektīvu aizsardzību pret dažādiem riska faktoriem, cimdīm jātiek uzturētiem atbilstošā kārtībā, un tiem jābūt ar pietiekami lielu pretestību pret dažādiem riskiem un iedarbību, lai tie spētu garantēt atbilstošu aizsardzību visā to izmantošanas laikā. Darba vides riska faktori, kas varētu ietekmēt un apdraudēt cimdņu aizsardzības efektivitāti, ir atspoguļoti zemāk dotajā attēlā.

AIZSARGCIMDI: KĀ TOS IZVĒLĒTIES?

Lai izvēlētos pareizos aizsargcimdus, nepieciešams labi pārzināt darba vietas apstākļus un tās apkārtni. Tieši tādēļ šī izvēle jāveic darba aizsardzības jomā **kompetentam speciālistam**, un šajā procesā noteikti jāpiedalās arī pašiem nodarbinātajiem.

- Pirms iegādāties individuālos aizsardzības līdzekļus roku aizsardzībai, vajadzētu aizpildīt Noteikumu 2.pielikumā doto veidlapu, izvērtējot darba vietā esošos darba vides riskus, kuru novēršanai lietojami aizsardzības līdzekļi, ņemot vērā arī iespējamos riska faktoros un ārējās ietekmes, kas minētas sadaļās "Pret ko tiem jāaizsargā?" un "Kas man jāņem vērā?". Balstoties uz šo sarakstu, ir jāizpēta dažādu ražotāju piedāvātie cimdņu modeļi (ražotāju piedāvājumā jābūt iekļautai lietošanas instrukcijai un citai svarīgai informācijai (aizsargcimdņu aizsardzības rādītāji), kas ļautu izdarīt pareizo izvēli).
- Izvēloties aizsargcimdus, ir ieteicams balstīties uz ražotāja doto aizsargcimdņu raksturojumu un lietošanas instrukciju. Šī ražotāja sniegtā informācija ietver visas nepieciešamās ziņas attiecībā uz cimdņiem: to uzglabāšanu, lietošanu, tīrīšanu, apkopi, dezinfekciju, aksesuāriem, nomaiņas (rezerves) detaļām, aizsardzības kategorijām, derīguma termiņa beigu datumu, marķējuma izskaidrojumus u.c.
- Pirms iegādāties aizsargcimdus, tie iepriekš jāizmēģina darba vietā.
- Kad tiek izdarīts aizsargcimdņu pirkums, no ražotāja vai piegādātāja ir jāsaņem lietošanas instrukcija valsts valodā. Ja darba vietā ir nodarbinātie, kas nesaprot šo valodu, darba devējam ir jāparūpējas par to, lai viņi saņemtu nepieciešamo informāciju tādā veidā, kas tiem būtu saprotams.

Daži praktiski ieteikumi attiecībā uz cimdņu lietošanu:

- Āda pati nodrošina pietiekami labu aizsardzību pret ārējo kaitīgo ietekmi. Tādēļ būtu jāievēro higiēnas noteikumi, proti, jāmazgā rokas ar ūdeni un ziepēm, un pēc tam jālieto aizsargkrēms.
- Izvēloties aizsargcimdus, no vienas puses ir jāizvērtē to mīkstumš un ērtums, un no otras puses tiem jānodrošina iespējami augstāka aizsardzības pakāpe.
- Aizsargcimdņiem jābūt pareizā izmēra. Pārāk šauru cimdņu valkāšana var samazināt to aizsardzības spēju un apgrūtināt asinsriti.
- Izvēloties cimdus, kuru funkcija ir aizsargāt pret ķīmiskām vielām, jāņem vērā šādi faktori:
 - ❖ dažkārt noteikti materiāli, kas nodrošina labu aizsardzību pret vienām ķīmiskām vielām, ļoti slikti aizsargā pret citām;
 - ❖ noteiktu vielu sajaukums reizēm var radīt pavisam citu reakciju, nekā katra no šīm vielām atsevišķi;
 - PVA cimdņi nav ūdensizturīgi.
 - Valkājot cimdus, var rasties sviedri. Šo problēmu var novērst, lietojot cimdus ar absorbējošu padrēbi, kaut gan jāuzsver, ka šis elements var samazināt taustes spēju un pirkstu veiktību, kā arī apgrūtināt spēju satvert priekšmetus.
 - Lietojot cimdus ar padrēbi, samazinās arī noberzumi, kas rodas no cimdņa šuvēm u.c.

AIZSARGCIMDŅU APKOPE

Aizsargcimdņu apkopē ieteicams ievērot šādas prasības:

- periodiski ir jāpārbauda, vai cimdņi nav saplīsuši, izstaiptījušies, un vai tajos nav parādījušies caurumi. Ja tas ir noticis, un cimdus nav iespējams salabot, tie ir jānomaina, jo ir samazinājusies to aizsardzības spēja;
- kas attiecas uz cimdņiem, kas domāti aizsardzībai pret ķīmiskām vielām, to apkopei jāpievērš īpaša uzmanība, un konkrēti šādiem punktiem:

- ❖ ir jānosaka termiņš, kurā tie tiek periodiski nomainīti, lai nodrošinātu, ka to nomaiņa notiek, pirms ķīmiskās vielas ir iesūkušās ādā un sabojājušas cimdu;
- ❖ netīro ("inficēto") cimdu valkāšana var būt pat bīstamāka, nekā tas, ja cimdi vispār netiktu lietoti, jo kaitīgā viela var sajaukties ar materiālu, no kā pagatavots pats cimds.
- ādas, kokvilnas un tamlīdzīgu materiālu cimdi ir jāuzglabā tīri un sausi, un uz to pusi, kas atrodas saskarē ar ādu. Jebkurā gadījumā aizsargcimdus ir jātīra, ievērojot ražotāja instrukcijas.